

zoowaar  
den zou

van na  
ler over-  
ijn vrien-  
endbaar-  
machts-  
schuld;  
(en door  
wekken,  
un eigen  
goederen,  
ongen tot

origine,  
ek „Wise-  
erlandsch  
Monopo-  
aan die  
niet de  
marin de  
dag van  
dat van  
zulk een  
steling tot  
adige po-  
oor altijd

t de onge-  
de aarde,  
ten was  
en, armen  
hun werd  
berooven  
een vrede  
gusschen  
olies", zoo  
kleeding",  
geven voor  
zijn va-  
t andere.  
olken, die  
leven, die  
en koopen,  
zij ze zelf  
n diensten-  
honger",  
or „verlies  
aardig be-  
als nooit

voor een  
Of liever  
al dat-  
g behoeft  
offen, heet  
omvattende  
even kin-  
lusies van  
rde". Daar-  
ben of door  
Wordt dat  
thankelijke  
evende vol-  
winnen en  
kelijkheid",  
or „een in-  
een werke-  
ontbreekt",  
coopen wat  
nste econo-  
nenden goe-  
de volken  
jsseling zou  
ten, en in  
naken. De  
oor honger  
den oorlog  
t die vrees,

Het klonk  
kers. En ze  
brengen en

rijkste aller-  
rap", kwam  
ek heet het,  
onomischen  
ten doelloos  
acht en de  
de mogelij-  
tuur gelegd,  
ontwaakte.  
techniek en  
krachtadige  
ler een for-  
rijver stelt  
le individua-  
le der voor-  
meent dus  
ring slechts  
oordeel kan  
rukking van  
val worden.  
techniek tot  
tdadige mid-

delen" ontwaard. En welk een politiek! Een zuivere machtspolitiek, niet alleen in dit of dat land, maar bijna overal. Overal bemerken we symptomen van dit machtsstreven, al is er verschil in kracht. In het bijzonder echter zijn in de totalitaire staten wetenschap en techniek dienstbaar gemaakt aan het machtsideaal.

„Alles wat des menschen hart kan verlangen, alles wat zijn verbeelding kan scheppen, ligt," lezen we bij een Amerikaansch auteur, „binnen het vermogen van zijn macht. Zoo breekt het grootste tijdperk van geluk en voorspoed aan."

Het zijn deze gedachten, die de moderne techniek beheerschen, die het verabsoluteerde machtsstreven hebben gewerkt, dat zich van de techniek meester heeft gemaakt, tot groote schade der menscheit. Zij hebben spanningen doen ontstaan, die een botsing, naar den mensch gesproken, onvermijdelijk maakten.

Inderdaad is de macht van den mensch over de materie in het laatste decennium buitengewoon toegenomen. Hij kan (om het nu maar eens heel eenvoudig uit te drukken) alles uit alles maken. Wie zich de huidige techniek der voortbrenging en haar bases bestudeert, houdt niet op zich te verbazen. De technische mensch van heden weet op wonderbaarlijke wijze eenvoudige stofdeeltjes tot de meest ingewikkelde verbindingen samen te voegen; hij evenaart het werk der levende natuur of overtreft het zelfs. Metterdaad kan hij zich een „kosmiurg", een bouwer der wereld waken; hij is niet langer aan bepaalde grondstoffen gebonden, maar weet uit tot voor kort nutteloos materiaal, eerste levensbehoeften te fabriceren.

Dat vermogen doet het zelfbewustzijn groeien, dat in dezen tijd gedurig van zich geluigt. Het rijk des heils, waarin niemand meer zorgen zou kennen, dat geen vijand ooit meer zou kunnen belagen, werd aangekondigd. Het was er eigenlijk reeds.

De inspanning, die dit „bevrijdingswerk" eischte, bleek echter te groot. De eischen, die de politiek aan haar nieuwe dienaren stelde, konden niet dan met zeer groote opoffering van arbeidskracht en geld vervuld worden. De techniek overschreed de grenzen, die haar in de scheppingsorde gesteld zijn: de macht, die zij over de materie verkreeg, kon niet uitgeoefend worden zonder ook den mensch aan zich te onderwerpen. Deze overspanning der techniek tastte, zooals op het oogblik duidelijk zichtbaar wordt, de menscheit aan; het uit deze gedachte voortvloeiende streven vernietigt de samenleving, in plaats van haar (zooals werd beweerd) te vormen. De woorden van Hans Lilje: „of wij vatten de techniek als dienst van den levenden God op, of zij wordt ons tot een slavenketen, welke drukken de last ons en een in liefdeloosheid verstarde beschaving in den dood jagen zal", worden ten volle bewaarheid. „De techniek", of liever de arbeid in dienst der voortbrenging, die van het technisch apparaat gebruik maakt.

In het economisch leven konden de kwade gevolgen van deze overspanning der techniek, reeds gedurende geruimen tijd worden waargenomen. Het voortbrengingssysteem, zooals wij dat de laatste jaren kennen, was mede de oorzaak, dat de betrekkingen tusschen de grondstoffenproducerende en grondstoffenverwerkende landen verstoord werden; de schier wanhopige pogingen der overheid in verschillende landen om door volumineuze injecties aan het bedrijfsleven de middelen ter betere functioneering te schenken, zijn voldoende bewijs voor de moeilijkheden, die er op het gebied der voortbrenging bestaan. Het zou verkeerd zijn, om de politiek of eenige factor als „prima causa" te beschouwen; de structuur der moderne techniek dwong tot het nemen van bepaalde politieke maatregelen, en deze konden omgekeerd met behulp van de techniek beter worden uitgevoerd. Er bestaat wisselwerking. Nu het conflict is gekomen, beëffen wij eerst goed, welk een vreeselijke macht in het technisch vermogen besloten ligt. De moderne oorlog is een afschuwelijk chemisch-technisch procedé, dat, zoo God het niet verhoedt, de wereld in een toestand van de grootste ellende zal brengen, waaruit zij zich nauwelijks weer zal kunnen verheffen. De straf op het kwaad, dat zich ook in de voortbrenging openbaarde.

A. B. T. B.

1) Misschien mogen we hier verwijzen naar een artikel „Omwenteling in de Voortbrenging" in A.R. Staatskunde, 1e kwartaal, nummer 1939, en naar het stuk „Het Christelijk geloof en de techniek" in „De Reformatie van het Calvinistisch Denken".

Over het probleem der techniek heeft onlangs de heer Postema in „De Chr. Amstenaar" een tweetal zeer instructieve artikelen geschreven, (9 en 16 Sept.)

De goedkoopste weg om Uw boekenkast aan te vullen met goede werken, is het winnen van abonné's op Uw weekblad DE REFORMATIE!

## KERKNIEUWS

### GENERALE SYNODE DER GEREFORMEERDE KERKEN.

(Vervolg van de zitting van Dinsdag 26 Sept. 1939.)

#### De Theol. School.

Allereerst kwam nu aan de orde hoofdstuk C van het agendum, handelend over de Theologische School te Kampen.

Dr F. C. Meijster bracht als secretaris van het curatorium het rapport uit, waarvan de voorlezing ongeveer vijf kwartier vorderde.

Rapporteur namens de commissie, die de zaken van de Theol. School had te behandelen, was dr J. G. Fernhout van Bandoeng.

Wij geven van het rapport van dr Meijster in dit nummer van ons blad een uittreksel.

Bij dit rapport kwamen ook eenige voorstellen aan de orde. Allereerst van de Geref. predikanten dr P. Hekman van Beilen, dr D. van Dijk van Groningen, dr W. H. v. d. Vegt van Goes, dr G. Bouwmeester van Rotterdam, dr E. T. v. d. Born van Hoemstede, dr B. A. Bos van Assen, dr M. Vreugdenhil van Meliskerke, dr D. K. Wielenga van Capelle a. d. IJssel, dr J. Groen Jr van Venlo, dr K. Meijma van Neebe, dr B. Holwerda van Amersfoort, dr H. Mulder van Deventer, dr O. W. Bouwsma van IJsselmuiden en dr J. van Nieuwkoop van A. P. Polder, benevens van de cand. A. L. Krijtenburg van Sneek, L. Doekes van Kampen, G. A. Hoekstra van Drachten en Joh. de Wal van Marum, die de Synode verzoeken de mogelijkheid van doctoraalstudie en promotie aan de Theol. School te willen openen, onder mededeeling, dat zij voornemens zijn, als zulks gebeurt, zich opnieuw te laten inschrijven als student, teneinde aan de Kampen School te kunnen promoveren.

Het studentencorps Fides Querit Intellectum heeft zich eveneens tot de Synode gewend en deelt mede met algemeene stemmen het besluit genomen te hebben om haar te verzoeken het promotierecht toe te kennen „in overeenstemming met het besluit op de Synode van Dordrecht 1893".

Dan is er het verzoek terzake van de Part. Synode van Drenthe, door de classis Assen op haar tafel gebracht, waarin deze Part. Synode zegt „van oordeel, dat deze zaak lang genoeg ons kerkelijk leven in onrust heeft gebracht, herhaalt zij in verband met de door haar gedane vraag naar het onderzoek der genoegzame eeparigheid haar verzoek om toekenning van het promotierecht aan de Theol. School te Kampen".

Eindelijk vermeldt dit agenduhofdstuk een missive van de Part. Synode van Friesland-Noord houdende haar besluit te, de a.s. Generale Synode er op te wijzen, dat de Generale Synode van Amsterdam (1936) wel de door het reglement der school voorgeschreven aanwijzing der curatoren door de Part. Synode handhaafde, maar desniettemin ook weer voortging, zelf de curatoren op voordracht van het moderamen te benoemen; 2e. dat het reglement der Theol. School (art. 3), naar de historische interpretatie de benoeming door de Part. Synodes telkens voor één jaar bedoelt, dat de benoeming door de Generale Synode een benoeming voor drie jaar zou zijn en het niet gewenscht is, dat er in beide opzichten verschil tusschen reglement en praktijk zou bestaan; 3e. er bij haar op aan te dringen, dat zij in ieder geval deze tegenstrijdigheid tusschen praktijk en reglement wegneemt.

De Part. Synode van Friesland-Noord deelt mede, dat zij tot primus-curator gekozen heeft dr W. A. van Es te Leeuwarden en als secundus dr J. H. Kroeze te Dokkum en die van Friesland-Zuid tot primus-curator dr D. J. de Groot te Woudsend en als secundus dr A. D. R. Polman te Bolsward.

Over dit rapport bracht dr J. G. Fernhout rapport uit. Het rapport uitte woorden van waardeering jegens den overleden penningmeester, wijlen dr A. M. Donner; zijn opvolger, de heer G. Ph. Wielenga; den afgetreden secr.-curator dr K. Dijk; Mevr. de Wed. Hoekstra-Lindeboom, die de geheele bibliotheek van haar echtgenoot, wijlen prof. dr T. Hoekstra, aan de School overdroeg en jegens wijlen dr S. J. Poppink Jr, die de School ruim f 42.000 legateerde.

Met het curatorium is de commissie van oordeel, dat het zich metterwoon vestigen van hoogleraren buiten Kampen, hooge uitzondering moet zijn.

De meerderheid der commissie betreurt het, dat het curatorium niet aan een omslagsysteem voor de inkomsten der School wil. Hoewel niet met een bepaald voorstel komend, wil zij deze zaak toch nog eens aan de Synode aanbevelen. De commissie acht het wel gewenscht om pensioenfondsen en reservefondsen te scheiden en afzonderlijk te beheren.

De commissie wees er op, dat de kwestie van het jus promovendi afzonderlijk aan de orde komt, zoodat daar aan een apart rapport zal worden gewijd.

De commissie oordeelt, dat bij een zoo gewichtige zaak als de instelling van een nieuw professoraat niet de wenschelijkheid, maar de noodzakelijkheid beslissen moet. Met het curatorium ziet ook de commissie die noodzakelijkheid niet.

De commissie stelde aan de Synode de volgende conclusies voor:

I. dank te brengen aan deputaten voor al hun arbeid en hun verslag daarvan, hun handelingen goed te keuren en hen, wat hun financieel beheer betreft, te déchargeeren;

II. met dankbaarheid te memoreren den trouwen en toegewijden arbeid als penningmeester der school van wijlen dr A. M. Donner en dien van den afgetreden hoofdredacteur van „De Bazuin", Prof. dr A. G. Honig en van den ex-curator prof. dr K. Dijk; bijzondere waardeering uit te spreken voor de activiteit van den nieuw opgetreden penningmeester, den heer G. Ph. Wielenga; groote erkentelijkheid te betuigen aan Mevr. de Wed. prof. Hoekstra-Lindeboom voor de belangrijke schenking door haar, volgens den wensch van wijlen prof. Hoekstra, aan de bibliotheek der School gedaan;

III. inzake het financieel beheer aan nieuw te benoemen deputaten opdracht te geven tot het doen opstellen van accountantsrapporten, welke aan de volgende Synode zullen worden overgelegd;

IV. inzake de woonplaats van hoogleraren te bepalen, dat voortaan als woonplaats der hoogleraren Kampen wordt vastgesteld, behalve van den Zendingshoogleraar;

V. inzake den naam der Theologische School dezen thans definitief te veranderen in „De Theologische Hooge School van de Gereformeerde Kerken in Nederland" en aan het curatorium op te dragen van deze wijziging in naam kennis te geven aan de Gereformeerde Kerken in Nederland, aan den Minister van Onderwijs enz., aan den Minister van Justitie, aan het college van Burgemeester en Wethouders der gemeente Kampen, aan de notarissen in Nederland alsmede aan den Hypotheekbewaarder te Zwolle; en voorts in het Reglement van de Theologische opleiding aan de Theologische School als ook in haar Regelen, Reglementen en Instructies overal waar gesproken wordt van de Theologische School een wijziging in bovengenoemden zin aan te brengen;

VI. inzake den zeden hoogleraar niet over te gaan tot het benoemen van een zeden hoogleraar;

VII. inzake het lectoraat: het lectoraat in de Latijnsche en Grieksche talen van jaar tot jaar te continueren;

VIII. inzake de collegegelden: de collegegelden met ingang van den nieuwen cursus 1939-1940 te brengen op f 150,— per jaar, hoogstens gedurende vier jaren te betalen, met dien verstande, dat voor degenen, die vóór 1 Juli 1939 reeds als student ingeschreven stonden, de oude regeling van f 100,— per jaar blijft gelden;

IX. inzake art. II van het Reglement; in art. II van het Reglement van de Theologische Opleiding aan de Theologische School van de Gereformeerde Kerken in Nederland de woorden: „.....en tot het verleen van den graad van candidaat tot het praeparatoir examen"..... te vervangen door de woorden: „.....en tot het verleen van den graad van candidaat in de heilige godgeleerdheid".

#### Algemeene beschouwingen.

Hierna werden algemeene beschouwingen gehouden, waaraan in eerster instantie 5 leden deelnamen.

Dr G. Keizer, de rijt openend, heeft het rapport der commissie met voldoening beluisterd en veel met instemming gehoord.

T.a.v. den zeden hoogleraar is spr. van oordeel, dat die noodzakelijk is. Als spr. daarvan niet diep overtuigd was, zou hij, die weet hoe zeer er velerlei nood is, daarvoor niet pleiten.

Op voorstel van den praeses zal dr Keizer deze zaak nader bij conclusie bespreken.

Dr v. Es wilde de zaak van den persarbeid der hoogleraren nader bespreken, indien de Synode er niet op staat, dat dit in comité gebeuren zal. Spr. wilde handelen over het artikel van prof. dr S. Greijdanus in „De Reformatie" over „Tweeërlei curatorschap" en over iets, dat in het curatorium is voorgevallen.

De Voorzitter acht dat deze zaak, die voor een deel niet in het publiek is voorgevallen, in comité wordt behandeld.

Prof. dr S. Greijdanus is van tegenovergesteld gevoelen.

Prof. dr K. Schilder vraagt of deze zaak wel in behandeling komen kan, waar immers het artikel in zijn geheel is teruggenomen.

Dr T. J. Hagen is met prof. Schilder van hetzelfde gevoelen. Staat dr v. Es er evenwel op dan zou staande de Synode een kleine commissie kunnen worden benoemd om deze zaak te beslechten.

Dr F. C. Meijster is tegen openbare behandeling, omdat bij grondige behandeling officiële stukken uit comitévergadering van curatoren ter sprake moeten komen. Hier moet e.v. op bescheiden terrein de zaak worden opgelost.

De Voorzitter wees er op, dat een commissie de zaak maar rekt, terwijl in een comitévergadering met de officiële stukken in de hand de zaak kort en bondig kan afgehandeld worden.

De Synode besloot daarop deze zaak in comité te behandelen.

Prof. dr K. Schilder verzocht de Synode mede namens prof. Greijdanus in de Acta de volgende verklaring op te nemen: „De hoogleraren prof. dr S. Greijdanus en prof. dr K. Schilder verzoeken in de Acta op te nemen hun verklaring: dat zij in het verslag van curatoren vervatte mededeelingen betreffende „peridebatten" niet juist, en in het verband waarin zij voorkomen onvolledig en een oorzaak van onvermijdelijk misverstand bij de lezers achten".

De Voorzitter zou er geen bezwaar tegen hebben als er geen zin blijkt, dat deze hoogleraren op de zaak niet meer zullen terugkomen.

Prof. dr K. Schilder merkte op, dat hij indien het even kan, zwijgen zal.

Prof. dr S. Greijdanus wees er op, dat het een met het ander samenhangt en hij dus alleen maar zwijgen kan als anderen dit ook doen.

Op voorstel van prof. dr J. Ridderbos zal de voorgestelde verklaring eveneens in comité-zitting een onderwerp van bespreking uitmaken.

Dr N. Duursma maakte enkele opmerkingen over de kwestie van het omslagsysteem voor de inkomsten der school. Spr. acht een omslag-systeem gevaarlijk voor de inkomsten der school.

Hierna kwamen de conclusies één voor één in behandeling.

De eerste drie conclusies passeerden hierop zonder discussie den hamer.

Ouderling R. Zuidema vroeg bij de vierde conclusie of het wel noodzakelijk is, dat de Synode een besluit neemt, dat de hoogleraren in Kampen wonen. Spr. acht dat de zaak daarvoor niet gewichtig genoeg is.

De Voorzitter wees er op, dat bij een e.v. benoeming een hoogleraar zijn bezwaren kan indienen bij het curatorium. De woonplaats van den zendingshoogleraar geschiedt in overleg met zendingdeputaten. Een regel is gewenscht.

De vierde conclusie werd daarop vastgesteld. Evenzoo de vijfde conclusie. De zesde conclusie ontlokte discussie, waaraan 7 leden deelnamen.